

УДК 37.011.31: 785

Теряєва Лариса Анатоліївна

аспірант кафедри теорії і методики музичної освіти Інституту мистецтв
викладач музики університетського коледжу
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
L.teriaieva@kubg.edu.ua

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ У ФОРМУВАННІ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Анотація. Стаття присвячена формуванню методичної компетентності майбутніх учителів музики на основі використання міждисциплінарних зв'язків при вивченні дисципліни «Хорове диригування». Завдяки обміну міждисциплінарної інформації і їх комплексному зв'язку поглиблюються, узагальнюються знання і навички як з хорового диригування, так і суміжних дисциплін, що сприяє формуванню методичної компетентності майбутніх учителів музики. Матеріали проведеного дослідження є базою для внесення коректив до змісту навчальних програм та їх оновлення на основі міждисциплінарних зв'язків, а також для проведення оптимізації навчального процесу з диригентсько-хорової підготовки.

Ключові слова: методична компетентність; хорове диригування; суміжні музичні дисципліни; міждисциплінарні зв'язки; класифікація; джерело міждисциплінарної інформації; комплексна система.

Постановка проблеми. Проблема формування методичної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення музичної дисципліни «Хорове диригування» є актуальною, але на даний час недостатньо дослідженою. Пропонується при вивченні даної дисципліни включити у навчальний процес міждисциплінарні зв'язки, які сприяють підвищенню якості підготовки студентів, застосуванню нових методів і комплексних форм організації навчання, ведуть до єдності навчального процесу та прискорення формування методичної компетентності майбутніх учителів музики. У сучасній мистецькій освіті вирішення цього питання є особливо актуальним і потребує уваги педагогів.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання застосування міжпредметних зв'язків у педагогіці досліджувалося у працях Архіпової Т., Гребенюк Н., Зверева І., Єрьомкіна А., Іванченко Т., Ілларіонова С., Кирилова В., Максимової В., Первушиної Г., Стешенко В., Тарарак Н. Але проблема використання

міждисциплінарних зв'язків у методичній підготовці майбутніх учителів музики досі не стала об'єктом спеціального дослідження.

Метою даної статті є застосування у навчальному процесі міждисциплінарних зв'язків при вивченні дисципліни «Хорове диригування» та визначення їх впливу на якість підготовки і формування методичної компетентності майбутніх учителів музики.

Завданнями статті є уточнення змісту понять: міждисциплінарні зв'язки, методична компетентність, комплексні принципи, методи, форми і засоби навчання, класифікація міждисциплінарних зв'язків, формування схеми взаємодії дисциплін у навчальному процесі .

Виклад основного матеріалу. Методична компетентність учителя – інтегральна здатність особистості володіти методичними знаннями і уміннями, контролювати і аналізувати навчальний процес, оцінювати якість знань для досягнення мети, шукати нові шляхи та ефективні методи навчання, впевнено володіти сучасними інноваційними методами і технологіями та впроваджувати їх у навчальний процес.

Міждисциплінарні зв'язки у мистецькій галузі мають ряд суттєвих особливостей. Майбутні учителі музики повинні не тільки знати загальні наукові поняття, факти, закони, а ще мати уявлення про різні напрямки світового мистецтва, вміти узагальнювати традиційні та інноваційні наукові дослідження у галузі музикознавства, шкільної психології і педагогіки, знати і застосовувати у своїй творчій роботі музичні комп'ютерні технології та інноваційні програми.

Міждисциплінарні зв'язки є педагогічною категорією для позначення синтетичних, інтегративних відносин між музичними дисциплінами і процесами, що знайшли своє відображення у змісті, методах і формах навчального процесу для виконання навчальної, розвиваючої і виховної функцій.

Розглянемо більш докладно вплив міждисциплінарних зв'язків на організацію навчального процесу, зокрема хорового диригування.

Хорове диригування - це спеціальна музична дисципліна, яка є провідною дисципліною у підготовці учителів музики як керівників шкільного хору.

Розглянемо музичні дисципліни, які є суміжними до хорового диригування і передають конкретні знання та уміння.

Таблиця 1

Суміжні до хорового диригування дисципліни

№ п/п	Суміжні дисципліни	Перехідні заняття, уміння, навички та досвід з інших дисциплін до хорового диригування
1	Сольфеджіо	Повторення нотної грамоти, вивчення мажорних і мінорних тональностей, поняття про інтервали і акорди, їх назви, чисте інтонування інтервалів і акордів
2	Основний музичний інструмент	Гра мелодій окремих хорових партій по нотах, виконання пісенного шкільного репертуару, майстерність гри творів для слухання, здатність самостійного розбору творів, знання засобів музичної виразності
3	Постановка голосу	Володіння методикою правильного співу, розвиток вокальних даних у школярів, знання голосових діапазонів дитячих і дорослих голосів, здатність навчити школярів правильному співу
4	Хорознавство і аранжування	Теоретичні знання про елементи хорового звучання, форми хорового виконання, класифікація голосів, знання про типи і види хорів, комплектування хору, вокальну роботу у хорі, методику розучування хорових творів, обробки народних пісень
5	Хоровий клас і практика роботи з хором.	Набуття практичних навичок правильного співу у хорі, розширення хорового репертуару, вміння чути інший голос і одночасно співати свій, уміння організаційної і практичної роботи з хором, знаходження психологічного і творчого контакту зі співаками
6	Педагогічна практика	Уміння організації гурткової роботи з хором і проведення позакласних заходів
7	Елементарна теорія музики	Знання нотної грамоти, написання нот у сктипічному і басовому ключах, поняття про знаки альтерації і лади у музиці
8	Історія музики	Знання про життя і творчість композиторів, набуття слухової хорової скарбнички, написання анотацій хорових творів
9	Вступ до спеціальності	Знання про особливості роботи вчителя музики, значення музичних дисциплін у навчанні
10	Гармонія	Поняття про акорди, їх назви, види та побудову, аналіз акордів для написання анотацій на хорові твори
11	Поліфонія	Знання про музичні стилі, їх особливості, поняття про поліфонічну фактуру
13	Методика музичного виховання	Методи і прийоми музичного виховання, знання про види музичної діяльності, методика проведення уроків музики і позакласної роботи
14	Додатковий музичний інструмент	Знання про групи музичних інструментів, їх темброве звучання, здатність грати нескладні музичні твори
15	Оркестровий клас	Поглиблення знань про творчість композиторів, здатність грати у оркестрі, навички виконавської майстерності, психологічне і творче спілкування з музикантами

Як показав аналіз міждисциплінарних зв'язків, деякі дисципліни є визначальними. Наприклад, для вивчення дисципліни «Хорове диригування»

визначальними дисциплінами є: сольфеджіо, основним музичним інструментом, методикою музичного виховання, педагогічною практикою, хорознавством і аранжуванням, постановкою голосу, хоровим класом і практикою роботи з хором. Ці музичні дисципліни безпосередньо формують методичну компетентність майбутніх спеціалістів, надаючи знання, уміння, навички, які, завдяки міждисциплінарним зв'язкам, поглиблюються, інтегруються, систематизуються, узагальнюються і об'єднуються в єдину педагогічну систему.

В той же час ряд зв'язків можна вважати другорядними, такими, що не є дисципліноутворюючими для хорового диригування. Наприклад, додатковий музичний інструмент, оркестровий клас. Такий підхід дає можливість у подальшому оптимізувати навчальний процес шляхом урахування тісних зв'язків між хоровим диригуванням і визначальними для нього дисциплінами.

Міждисциплінарні зв'язки є джерелом міждисциплінарної інформації, що відображає:

- 1) матеріал з інших навчальних дисциплін, який застосовується при вивченні даної навчальної теми на заняттях з хорового диригування (прямі зв'язки);
- 2) конкретну тему, яка вивчена на заняттях з хорового диригування та вивчається далі на інших музичних дисциплінах (прямі зв'язки);
- 3) послідовність і перспективність розвитку провідної теми з хорового диригування при вивченні інших тем у різних музичних дисциплінах або навпаки (зворотні зв'язки);
- 4) тривалість міждисциплінарних зв'язків за час вивчення даної теми.

Міждисциплінарні зв'язки хорового диригування з іншими музичними дисциплінами представлені на схемі 1.

Схема 1

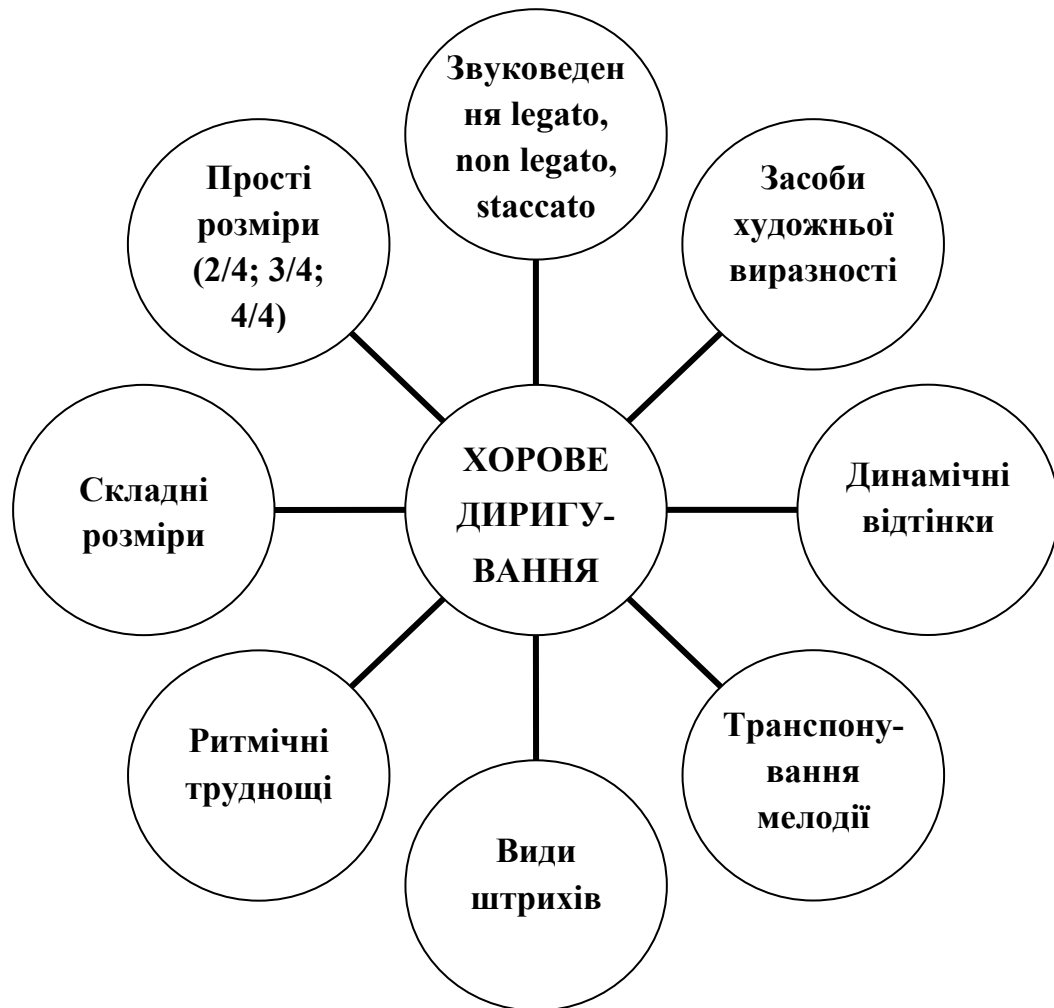

На схемі позначені: суцільними односпрямованими стрілками - прямі міждисциплінарні зв'язки; двоспрямованими - прямі та зворотні (відновлювальні); переривчастими - допоміжні.

Міждисциплінарні зв'язки додатково класифікуються на: міжкурсові дисциплінарні зв'язки та внутрідисциплінарні зв'язки. Міжкурсові дисциплінарні зв'язки – це зв'язки між хоромим диригуванням і суміжними дисциплінами, які вивчаються у межах курсу. Внутрідисциплінарні зв'язки – це зв'язки між різними темами (модулями) у дисципліні «Хорове диригування».

Схема № 2

Внутрідисциплінарні зв'язки дисципліни «Хорове диригування»

Міждисциплінарні зв'язки, запропоновані у праці Шептульовою О.М. «Міжпредметні зв'язки, їх роль у формуванні системи географічних знань», 2013р., класифікуються на форми, типи і види.

Здійснено класифікацію міждисциплінарних зв'язків стосовно дисципліни «Хорове диригування» (див. табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація міждисциплінарних зв'язків у дисципліні «Хорове диригування»

Форми міждисциплінарних зв'язків	Типи міждисциплінарних зв'язків	Види міждисциплінарних зв'язків	Приклади міждисциплінарних зв'язків між різними музичними дисциплінами
1) За складом	1) змістовні	За знаннями фактів, понять, теорій. Змістовність різних дисциплін - це інформаційне джерело знань. Змістовні міждисциплінарні зв'язки відкривають нові відомості про факти, поняття, закони, специфіку методик і теорій різних наук, про особливості педагогічних сучасних концепцій	Музична педагогіка - Хорове диригування
	2) методичні	За використанням наочних, вербальних, практичних, репродуктивних, частково-пошукових, проблемних, дослідницьких, креативних, інтерактивних методів, методів мотивації, контролю і самоконтролю	Усі музичні дисципліни
	3) операційні	За формуванням навичок та умінь майбутніх учителів музики. Поглиблення і вдосконалення раніше набутих знань, умінь, навичок з різних навчальних дисциплін.	Вправи, творчі завдання, проблемні питання, пізнавальні завдання міждисциплінарного змісту активізують мислення, розвиток креативності і самостійності
	4) організаційні	Форми та засоби можуть бути різноманітними. Краще застосовувати їх у комплексі усіма дисциплінами	Тематичні або комплексні творчі ігри, змагання, проекти, концерти, гуртки, екскурсії, вікторини, тематичні вечори, конкурси з різних дисциплін
2) За напрямком дій	1) Прямі односторонні	Прямі односторонні зв'язки використовують знання тільки однієї попередньої дисципліни	Прямі односторонні зв'язки хорове диригування має з сольфеджіо
	2) Прямі двосторонні	Прямі двосторонні зв'язки використовують знання двох попередніх дисциплін	Двосторонні зв'язки хорове диригування має з основного музичного інструменту та постановки голосу
	3) Прямі багатосторонні	Прямі багатосторонні зв'язки використовують знання багатьох попередніх дисциплін	Музичні дисципліни та дисципліни з психології, педагогіки, інформаційних комп'ютерних технологій

	4)Зворотні односторонні	Зворотні односторонні зв'язки діють між попередньою та досліджуваною дисципліною спочатку у прямому, а потім у зворотному напрямку	Зворотні односторонні зв'язки хорове диригування має з педагогічною практикою, практикою роботи з хором
	5)Зворотні багатосторонні	Зворотні багатосторонні зв'язки діють між багатьма вивченими дисциплінами та досліджуваною дисципліною спочатку у прямому, а потім у зворотному напрямку	Зворотні багатосторонні зв'язки з хоровим диригуванням мають дисципліни: основний музичний інструмент, постановка голосу, хоровий клас, хорознавство та аранжування, сольфеджіо, методика музичного виховання, історія музики, гармонія, поліфонія
3) За засобами взаємодії між музичними дисциплінами	1)Хронологічні	Хронологічні спадкоємні зв'язки характеризуються наступністю. Спадкоємні зв'язки – це зв'язки послідовного та поетапного вивчення інформації різними дисциплінами	Елементарна теорія музики - сольфеджіо; Сольфеджіо-гармонія; Гармонія - поліфонія; Хорознавство - хорове диригування; Хорове диригування - практика роботи з хором
		Супутні міждисциплінарні зв'язки діють, коли конкретна провідна тема вивчається одночасно декількома музичними дисциплінами	Супутні міждисциплінарні зв'язки під час вивчення теми «Засоби музичної виразності» діють між дисциплінами: Методика музичного виховання, Постановка голосу, Хорове диригування, Основний музичний інструмент, Хоровий клас і практика роботи з хором
		Перспективні міждисциплінарні зв'язки починають діяти у майбутніх навчальних музичних дисциплінах, коли закладені потрібні знання, уміння, навички з попередніх музичних дисциплін	Перспективні міждисциплінарні зв'язки мають діяти у майбутніх дисциплінах: Музичні комп'ютерні технології, Інноваційні педагогічні технології
	2)Хронометричні	1) Хронометричні короткодійчі міждисциплінарні зв'язки діють до 1 року	Вступ до спеціальності, Елементарна теорія музики, Аналіз музичних форм
		2) Хронометричні середньодійчі міждисциплінарні зв'язки діють 1-3 роки	Історія зарубіжної музики, Хорознавство і аранжування, Сольфеджіо Гармонія, Поліфонія, Історія української музики
		3) Хронометричні довгодійчі, які діють від 3 до 6 років	Хорове диригування, Основний музичний інструмент, Хоровий клас та практика роботи з хором, Постановка голосу, Методика музичного виховання, Педагогічна практика

Висновки. Проведене дослідження міждисциплінарних зв'язків показало, що завдяки обміну міждисциплінарної інформації і їх комплексній взаємодії поглиблюються, узагальнюються знання і навички як з хорового диригування, так і суміжних дисциплін, що сприяє формуванню методичної компетентності майбутніх учителів музики.

Матеріали проведеного дослідження є передумовою для внесення коректив до змісту навчальних програм з підготовки майбутніх учителів музики та їх оновлення на основі міждисциплінарних зв'язків. Подальші дослідження планується спрямувати на пошук інноваційних методів формування методичної компетентності майбутніх учителів музики, а також проведенні оптимізації навчального процесу з диригентсько-хорової підготовки з використанням методів сітьового планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максимова В.Н. Межпредметные связи в процессе обучения, Москва, Просвещение, 1988.
2. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навчальний посібник. - К. Освіта України, 2013. – С. 211- 223.
3. Тарарак Н.Г. Міжпредметні зв'язки вокально-хорових дисциплін у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Теорія та методика навчання та виховання: зб. наук. праць /Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди.– Харків: «ОВС», 2004. – Вип. 12. – С. 95-100.
4. Федорова В.Н. Межпредметные связи естественнонаучных дисциплин / В.Н.Федорова, Д.М.Кирюшкин, Москва, 1972.

Рецензент

Олексюк О.М. – д.пед.наук, проф.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2015року

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ СВЯЗИ В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ

Теряева Лариса Анатольевна

аспирант кафедры теории и методики
музыкального образования Института искусств,
преподаватель музыки университетского колледжа
Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев
L.teriaieva@kubg.edu.ua

Аннотация. Статья посвящена формированию методической компетентности будущих учителей музыки на основе использования междисциплинарных связей при изучении дисциплины «Хоровое дирижирование». Благодаря обмену междисциплинарной информации и их комплексной связи углубляются, обобщаются знания и навыки как с хорового дирижирования, так и смежных дисциплин, что способствует формированию методической компетентности будущих учителей музыки. Материалы проведенного исследования являются базой для внесения корректив в содержание учебных программ и их обновление на основе междисциплинарных связей, а также для проведения оптимизации учебного процесса с дирижерско-хоровой подготовки.

Ключевые слова: методическая компетентность; хоровое дирижирование; смежные музыкальные дисциплины; междисциплинарные связи; классификация; источник междисциплинарной информации; комплексная система.

INTERDISCIPLINARY LINKS IN THE FORMING OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE MUSIC TEACHERS

Teriaieva Larysa Anatoliivna

postgraduate student department of theory and methodology of Music Education
Institute of Arts

the music teacher at University College
Borys Hrinchenko Kyiv University, Kyiv

L.teriaieva@kubg.edu.ua

Abstract. Article is devoted to the formation of methodical competence of future music teachers through the use of interdisciplinary connections in the study of discipline «Choral Conducting». By sharing information and interdisciplinary integrated communication deepened, summarizes the knowledge and skills both in choral conducting, and related disciplines that promotes the formation of methodical competence of future teachers of music. Study materials are the basis for an adjustment in the content of the curriculum and updating on the basis of interdisciplinary connections, as well as for optimizing the learning process with choral conducting training.

Keywords: methodical competence; choral conducting; musical discipline; interdisciplinary communication; classification; interdisciplinary source of information; integrated system.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Maksimova V.N. Interdisciplinary links in the teaching process, M. Prosveshchenie, 1988. (in Russian).
2. Oleksiuk O.M. Musical Pedagogy: Tutorial. - K. Osvita Ukrainy, 2013. – p. 211- 223.-- (in Ukrainian).
3. Tararak N.G. Intersubject links vocal and choral disciplines in the professional training of future teachers of music / Teoriya ta metodyka navchannia ta vyhovannia: zb. nauk. prats /Hark. nats. ped. un-t im. G.S.Skovorody.– Harkiv: «OVC», 2004. – Vyp. 12. – p. 95-100. - (in Ukrainian).
4. Fedorova V.N., Kiriushkin D.M. Interdisciplinary Links of Natural Sciences, Moskva, 1972. – (in Russian).